

JÄMSÄ

TALOUSARVIO 2027 JA TALOUSSUUNNITELMA 2027–2029

LAADINTAOHJE

SISÄLLYSLUETTELO

1.	TALOUSARVION JA TALOUSSUUNNITELMAN LAADINNAN PERUSTEET	2
2.	VUOSITTAISTEN SITOVIA TAVOITTEIDEN ASETTAMINEN, SUORITTEET JA RISKIANALYYSI	2
3.	KÄYTTÖTALOUS JA SEN TASAPAINO	3
3.1	Käyttötalouden tasapaino ja kehys	3
3.2	Henkilöstökulut	4
3.3	ICT-kulut	5
3.4	Sisäiset erät	5
3.5	Poistot	5
4.	INVESTOINNIT	5
5.	TALOUSARVION SITOVUUSTASOT	6
6.	TALOUSARVIOKIRJA	6
7.	MUU OHJEISTUS	6
7.1	Projektit ja hankkeet	6
7.2	Henkilöstö- ja koulutussuunnitelma	7
7.3	Taksat/maksut.....	7
7.4	Taloussuunnitelman laadinnan ja käsittelyn aikataulu vuosille 2027–2029.....	7

1. TALOUSARVION JA TALOUSSUUNNITELMAN LAADINNAN PERUSTEET

Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet. Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava kuntalain edellytysten ja velvoitteiden mukaisesti. Kaikessa taloussuunnittelussa on strategian lisäksi oltava perustana toiminnan ennakointi väestömäärän, -rakenteen ja palvelutarpeen muutosten mukaisesti. Kaupunginvaltuuston hyväksymä talousarvio (taloussuunnitelman 1. vuosi) on toimialoja ja henkilöstöä sitova.

Talousarviokirja teksteineen ja tavoite- ja riskitaulukoineen laaditaan kokonaisuudessaan Opiferuksen talousdokumenttiohjelmalla. Toimintaa ja taloutta suunnitellaan ja seurataan

- kaupunkistrategian tavoitteiden (valtuustokauden tavoite)
- vuosittaisten sitovien toiminnallisten tavoitteiden
- käyttötalouden tasapainon
- investointien ja rahoituksen näkökulmasta.

Valtuustokauden 2025–2029 strategia hyväksyttiin valtuuston marraskuun kokouksessa viime vuonna.

2. VUOSITTAISTEN SITOVIER TAVOITTEIDEN ASETTAMINEN, SUORITTEET JA RISKIANALYYSI

Valtuustoon nähden vuosittaiset sitovat tavoitteet määritellään toimialatasolla siten, että niiden määrä on maksimissaan 10 kpl/ toimiala. Vuosittaiset tavoitteet kytketään kaupunkistrategian tavoitteisiin. Tavoitteen asettamisessa tulee kiinnittää huomiota sen mitattavuuteen ja siihen, että se kuvaa sen toiminnan kehittämistä, jolle määräraha annetaan. Kuntaliiton talousarviosuosituksen mukaan hyvä mittari on

- yksinkertainen, ymmärrettävä ja viestittävässä,
- se osoittaa kehityksen suunnan,
- se on ristiriidattomasti määritelty
- sen tunnusluku on helposti tuotettavissa.

Mittarit voivat olla määrällisiä tai laadullisia. Mittari voi olla esim. ominaisuus, tunnusluku tai toimenpide. Olennaista on, että mittarin avulla tulee ilmaista, onko tavoite toteutunut vai ei. Tavoitteen toteutumisen arviointi suoritetaan arvioilla: toteutuu täysin, toteutuu osittain ja ei toteudu.

Toiminnan kehittäminen suunnitelmavuosina 2027–2029 esitetään toimialatasolla omaan taulukkoonsa. Mahdolliset lautakuntiin nähden sitovat tavoitteet (operatiiviset) päätetään käyttösuunnitelmissa. Nämä tavoitteet johdetaan talousarvion hyväksymisen yhteydessä päätetyistä valtuustotason tavoitteista.

Suoritetaulukot esitetään talousarviokirjassa tulosaluekohtaisesti. Riskianalyysi toteutetaan toimialatasoisesti ja riskien toteutumista arvioidaan 8/2027-osavuosikatsauksessa ja tilinpäätöksessä.

3. KÄYTTÖTALOUS JA SEN TASAPAINO

3.1 Käyttötalouden tasapaino ja kehys

Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Taloussuunnitelman tasapainossa voidaan ottaa huomioon talousarvion laadintavuoden taseeseen kertyväksi arvioitu ylijäämä. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Jämsän kaupungin taseeseen vuonna 2022 muodostunut kertynyt alijäämä saatiin katettua tilinpäätöksessä 2025.

Lähtökohta vuoden 2027 talousarvion ja suunnitelmavuosien 2027–2029 laadinnalle on tasapainoinen taloussuunnitelma. Tilinpäätös vuodelta 2025 osoittaa 2,716 milj. euron kertynyttä ylijäämää ja tämän lisäksi Valtioneuvoston asetuksen 525/2020 mukaan poistoeron sekä rahastojen lisäykset ja vähennykset otetaan huomioon tasapainon tarkastelussa.

Toimialojen/ liikelaitosten/ taseyksiköiden talousarviokehys vuodelle 2027 on esitetty alla olevassa taulukossa:

KONSERNIPALVELUJEN TOIMIALA	Euroa
Toimintatuotot	3 753 789
Toimintakulut	-15 461 304
SIVISTYSTOIMIALA	
Toimintatuotot	2 540 750
Toimintakulut	-42 735 697
KAUPUNKIYMPÄRISTÖTOIMIALA	
Toimintatuotot	14 359 241
Valmistus omaan käyttöön	240 000
Toimintakulut	-16 561 108
ETELÄISEN KESKI-SUOMEN TYÖLLISYYSALUE	
Toimintatuotot	4 729 432
Toimintakulut	-4 729 432
JÄMSÄN VESI LIIKELAITOS	
Toimintatuotot	5 023 000
Valmistus omaan käyttöön	15 000
Toimintakulut	-3 252 238

Toimialoille toimitetaan tarkempi toimiala/(tulosalue) -kohtainen käyttötalouden kehys talousarviolaadinnan tueksi.

JÄMSÄ, TALOUSARVION TULOSLASKELMA	TP 2024	TP 2025	TA 2026	KEHYS 2027	TS 2028	TS 2029
Kaupunki, taseyksikkö ja liikelaitos, sisäiset ja ulkoiset						
TOIMINTATUOTOT						
MYYNITUOTOT	12 390 990	15 722 860	15 598 582	15 504 146	15 739 887	15 739 887
MAKSUTUOTOT	1 058 493	1 083 396	892 720	887 000	882 000	882 000
TUET JA AVUSTUKSET	2 887 358	3 504 788	2 308 050	1 687 005	1 648 250	1 648 250
MUUT TOIMINTATUOTOT	14 618 236	18 200 284	11 936 729	12 328 061	13 096 402	13 096 402
TOIMINTATUOTOT	30 955 076	38 511 327	30 736 081	30 406 212	31 366 539	31 366 539
Valmistus omaan käyttöön	191 077	251 199	255 000	255 000	255 000	255 000
TOIMINTAKULUT						
HENKILÖSTÖKULUT	-33 775 176	-36 463 712	-37 149 487	-37 811 509	-38 446 147	-38 446 147
PALVELUJEN OSTOT	-24 389 381	-23 265 229	-25 776 850	-25 424 750	-25 301 219	-25 301 219
AINEET, TARVIKKEET JA TAVARAT	-6 382 614	-6 138 823	-6 433 497	-6 433 477	-6 429 914	-6 429 914
AVUSTUKSET	-2 767 487	-5 282 375	-5 266 934	-5 176 934	-5 146 934	-5 146 934
MUUT TOIMINTAKULUT	-8 093 319	-8 829 591	-8 341 727	-7 893 109	-7 407 575	-7 407 575
TOIMINTAKULUT	-75 407 978	-79 979 731	-82 968 495	-82 739 779	-82 731 789	-82 731 789
TOIMINTAKATE	-44 261 824	-41 217 205	-51 977 414	-52 078 567	-51 110 250	-51 110 250
VEROTULOT						
VEROTULOT	50 716 103	50 507 522	51 814 000	52 359 000	53 484 000	54 450 000
VALTIONOSUUDET						
VALTIONOSUUDET	1 951 626	4 024 252	2 988 640	3 409 934	3 409 934	3 409 934
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT						
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT	-490 998	189 580	223 337	293 247	293 247	293 247
VUOSIKATE	7 914 907	13 504 149	3 048 563	3 983 614	6 076 931	7 042 931
POISTOT JA ARVONALENTUMISET						
POISTOT JA ARVONALENTUMISET	-7 822 267	-9 069 371	-7 191 868	-7 289 568	-7 390 978	-7 477 643
TILIKAUDEN TULOS	92 640	4 434 778	-4 143 305	-3 305 954	-1 314 047	-434 712
POISTOERON MUUTOS						
POISTOERON MUUTOS	246 611	246 611	246 611	246 611	246 611	246 611
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	339 251	4 681 389	-3 896 694	-3 059 343	-1 067 436	-188 101

3.2 Henkilöstökulut

Kunta-alan virka- ja työehtosopimusten (2025–2028) tiedossa olevien sopimuskorotusten vuosittainen kustannusvaikutus on laskettu seuraavasti (huomioiden korkoa korolle vaikutus):

- 2027 2,1 %
- 2028 1,62 %
- 2029 ei tiedossa olevaa sopimuskorotusprosenttia

Henkilöstökulujen laskennassa on otettu käyttöön Opiferuksen taloussuunnittelun nimikehesu. Rehtorit päivittävät pelu-listat 14.8. mennessä. Näiden pohjalta toimialat tallentavat henkilöstökulut nimikehesuun. Henkilösivukulut ja toimielinten kokouspalkkiot huomioidaan myös ko. järjestelmässä. Kevan tasausmaksut sisällytetään sivukuluihin automaattisesti, joten kaikki talousarvion henkilöstökulut kertyvät nimikehesussa ja siirretään sieltä talousarvioon.

Kaikkien toiminnassa olevien vakituisten vakanssien palkat varataan talousarviossa vakituisten palkkojen talousarviotilille, vaikka virkaa/toimea hoitaisikin sijainen.

3.3 ICT-kulut

ICT-hankinnat ja tietojärjestelmäprojektit toteutetaan pääsääntöisesti aina keskitetysti tietohallinnon kanssa yhteistyössä. Tietohallinto laskuttaa palvelin- ja tietoliikennekustannukset työasemamäärien suhteessa. Dedikoidut ratkaisut tietohallinto laskuttaa käyttö-/aiheuttamisperiaatteen mukaan niiltä yksiköiltä, joihin käyttö kohdistuu.

3.4 Sisäiset erät

Sisäisten erien tulee täsmätä koko kaupungin tuloslaskelmassa (tulot-menot=0). Sisäistä myyntiä ovat mm. sisäiset vuokrat, sisäiset kiinteistöhoitokulut, sisäiset ict-palvelut. Sisäisten palvelujen myyjät tallentavat suoraan järjestelmään näiden sisäisten palvelujen tulot ja menot 21.8.2026 mennessä. Sisäisiä katteita ei saa syntyä lukuun ottamatta varastotoimintoa.

Tilapalvelut laskuttaa (muistiotosite) sisäiset vuokrat eri yksiköiltä, jotta toimitilakustannukset kohdistuvat oikeille palveluluokille. Normaalia vuosikorjausta suuremmat muutostyöt ja korjaukset sovitaan tilapalvelupäällikön kanssa. Näiden kustannukset lisätään sisäiseen vuokraan. Tilapalvelut on yhteydessä toimintayksiköihin vuosikorjaustarpeista ja mahdollisesti toteutettavista muutostöistä vuodelle 2027.

3.5 Poistot

Talospalvelut päivittää olemassa olevan käyttöomaisuuden poistot talousarvioon ja arvioi uusien investointien poistot.

4. INVESTOINNIT

Vuosikatteen tulee pitkällä aikavälillä kattaa pysyväluonteinen investointitoiminta, kun taas kertaluontoisempiin investointeihin (esim. talonrakennus) voidaan käyttää lainarahoitusta. Lainarahoitusta voidaan käyttää myös, jos panostuksia vastaan on odotettavissa vastaavia toimintatuottoja tai lisääntyviä verotuloja. Tällöin voidaan käyttää termiä elinvoimainvestointi.

Käyttöomaisuushyödykkeiden alaraja on 10 000 euroa (alv 0 %). Kone- ja kalustohankinnat tulee yksilöidä eikä "könttävarauksia" voi esittää. Investointiosan Muut pitkävaikutteiset menot -osioon esitetään ohjelmisto- ja palvelinhankinnat yhteistyössä tietohallintopäällikön kanssa.

Investointisuunnitelma tehdään tarkemmin kolmeksi vuodeksi ajalle 2027–2029 ja hahmotellen ajalle 2030–2036. Investoinnista ja sen vaikutuksista laaditaan aina selvitys (investointikortti), jossa esitetään hankkeen kustannusarvio, käyttötalouden kustannuspaikka poistojen kohdentamiseksi, arvioitu vaikutus käyttötalouteen ja perustelu. Investoinnit mitoitetaan väestömäärän, käyttäjäryhmän yms. ennusteiden pohjalta optimaalisiksi. Palvelujen tuottamisen tehokkuutta ja toiminnallisuutta palvelevat investoinnit ovat etusijalla. Hanke voidaan sitoa talousarviossa rahoittajan päätökseen, jolloin toteuttamisaikataulu on sidoksissa ko. viranomaisen päätökseen.

Investointikortit täytetään 12.10.2025 mennessä ja toimitetaan taloussuunnittelijalle. Yhteenveto päivitetään Teams-kansioon Koko kaupungin talous – TA2027 – Investoinnit.

5. TALOUSARVION SITOVUUSTASOT

Valtuustoon nähden sitovuustasoina ovat käyttötaloudessa toimialan toimintatuotot ja toimintakulut sekä investointiosassa hankeryhmäkohtaiset nettosummat. Liikelaitosta sitovia eriä ovat korvaus perus- ja lainapääomasta, mahdollinen toiminta-avustus liikelaitokselle, peruspääoma- tai lainasijoitus liikelaitokseen, lainapääoman palautus, nettotulos ja investointien kokonaismenot. Eteläisen Keski-Suomen työllisyysalueen sitovuustasoina ovat käyttötalouden toimintatuotot ja toimintakulut.

Investointiosassa valtuusto hyväksyy määrärahat ja tuloarviot hankeryhmäjaolla. Investointiosa on tällä jaottelutasolla valtuustoon nähden sitova mahdollisine erillisperusteluineen. Liikelaitosten osalta valtuustoon nähden sitovia ovat kokonaisinvestointien määrä ja erikseen päätetyt ja nimetyt kohteet.

6. TALOUSARVIOKIRJA

Talousarviokirja muodostuu Opiferus-ohjelmassa, jonne toimialat tallentavat tekstit, tavoitteet, riskit ja suoritteet. Talousarvioluvut (eurot) syötetään Pro Economica -ohjelmaan, josta ne siirtyvät Opiferuksen taulukoihin seuraavan yön siirrossa. Suunnitelmavuosien eurot kopioidaan (korotus/supistus harkitaan) keskitetysti talouspalveluissa Pro Economicaan. Käsillä oleva talousarvio on ensimmäinen, jossa kaikki henkilöstökulut budjetoidaan Opiferuksen nimikehesuun ja siirretään sieltä Pro Economicaan ja sieltä edelleen talousarviokirjaan.

Talousarvion käyttötaloulososa esitetään toimialoittain tulosaluekohtaisesti. Toimialat valmistelevat talousarviokirjaan talousarviotekstin tulosaluekohtaisesti. Talousarvioon tulevien tekstien tulee olla hyvää kirjakieltä ja teksteissä käytetään vain virallisia lyhenteitä. Talousarvioteksteihin upotettuja lukuja, jotka saattavat myöhemmissä tarkasteluissa vielä muuttua (esim. euroja, prosentteja, tunnuslukuja), tulee päivittää vastaamaan tuoreita lukutaulukoita.

Toimialan organisaatiossa ja toiminnassa vertailuvuosien aikana tapahtuneet ja suunnitteluvuosien aikana tapahtuvat muutokset on mainittava selvästi selostustekstin alussa. Toimialoilla ja tulosalueilla ilmoitetaan vertailutietoina talousarviokirjassa: TP 2025, TA 2026 (mta), TS 2028 ja TS 2029. Mikäli tiedot eivät ole vertailukelpoisia, tekstiin lisätään lyhyt selvitys eroista. Tunnuslukujen laskemisessa käytettävän asukasluvun päivitysajankohta on syyskuu 2026.

7. MUU OHJEISTUS

7.1 Projektit ja hankkeet

Hankkeita aloitettaessa niiden kirjanpito ja siihen liittyvät velvoitteet on järjestettävä yhteistyössä talouspalvelujen kanssa (sisäisen laskennan tunniste TU03). Hankkeiden (kh:ssa päätettävät) omarahoituksen varaaminen on käsiteltävä elinvoimajohtoryhmässä jo ennen kaupungin toimielimien päätöksentekoa. Mikäli hanke aloitetaan kesken talousarviovuoden, on tehtävä talousarvion muutos ja päätös käyttösuunnitelman muutoksesta, jos sitovuustasot ylittyvät.

7.2 Henkilöstö- ja koulutussuunnitelma

Henkilöstö- ja koulutussuunnitelma laaditaan talousarvion kanssa samanaikaisesti henkilöstöpalvelujen ohjeiden mukaisesti.

7.3 Taksat/maksut

Taksoja ja maksujen rakennetta on tarkistettava kustannustasoa vastaavaksi. Tavoitteena on saada vähintään omakustannushinta lainsäädännön sen salliessa. Jokaisen tulosalueen on huolehdittava oman talousyksikkönsä sopimusten ja hinnoitteluperusteiden ajantasaisuudesta.

7.4 Taloussuunnitelman laadinnan ja käsittelyn aikataulu vuosille 2027–2029

Vuoden 2027 talousarvion laadinta käynnistetään kaupunginhallituksen 15.6.2026 antamalla laadintaohjeilla. Valtuustoseminaari pidetään 26.–27.10.2026

8.5.-2.6.2026	Toimialakohtaiset kehysneuvottelut
15.6.2026	Kaupunginhallitus hyväksyy vuoden 2027 talousarvion laadintaohjeet ja talouden lähtökehysten sekä antaa palveluverkon tarkastelutehtävän
26.–27.10.	Kaupunginvaltuuston seminaari (talousarvio ja taloussuunnitelma)
21.10.2026	Talousluvut järjestelmässä
31.10. mennessä	Lautakuntakäsittelyt
2./9.11.2026	Talousarvion laadinnan tilanne kaupunginhallituksessa, veroproositit
16.11.2026	Kaupunginvaltuusto (veroproositit)
23./30.11.2026	Talousarvion käsittely kaupunginhallituksessa
7.12.2026	Kaupunginvaltuusto (talousarvio)
14.12.2026	Kaupunginhallitus hyväksyy talousarvion täytäntöönpano-ohjeet
31.1.2027	Kaupunginhallitus ja lautakunnat ovat hyväksyneet käyttösuunnitelmat vuodelle 2027